

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Фізико-технічний факультет
Кафедра матеріалознавства і новітніх технологій

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ _____ ” _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теорія тепло- та масопереносу

(назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки аспіранта (PhD) освітньо-науковою програмою

«105, Прикладна фізика і наноматеріали»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 105, Прикладна фізика і наноматеріали

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація доктор філософії (PhD)

(назва спеціалізації)

інститут, факультет фізико-технічний

(назва інституту, факультету)

Івано-Франківськ
2022 рік

Робоча програма «*Теорія тепло- та масопереносу*» для підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти – доктора філософії спеціальності «105, Прикладна фізика і наноматеріали» “___” _____, 2022 р. – 12 с.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)
Будзуляк І. М. – професор кафедри матеріалознавства і новітніх технологій, доктор фізико-математичних наук, професор

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри матеріалознавства і новітніх технологій

Протокол № 1 від “29” серпня 2022 р.

Завідувач кафедри матеріалознавства і новітніх технологій

“29” серпня 2022 р. _____ Богдан ОСТАФІЙЧУК

Схвалено методичною комісією фізико-технічного факультету.

Протокол від “30” серпня 2022 р. № 1

“30” серпня 2022 р.

Голова _____
(підпис)

Михайло ЯЦУРА
(прізвище та ініціали)

© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника,
2022 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u>	Вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): <u>105, Прикладна фізика і наноматеріали</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	____-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – реферат		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 30 самостійної роботи студента – 60	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>доктор філософії (PhD)</u>	20 год.	
		Практичні, семінарські	
		10 год.	
		Лабораторні	
		____ год.	____ год.
		Самостійна робота	
		60 год.	
		Індивідуальні завдання: ____ год.	
		Вид контролю: <u>екзамен</u>	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – **0,5**

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія тепло- та масопереносу» є: логічно послідовне формування у аспіранта знань про процеси конвективного переносу теплоти і маси компонента суміші при різних режимах руху середовища, перенесення теплоти в твердих тілах шляхом теплопровідності, методи математичного опису цих процесів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія тепло- та масопереносу» є: формування у аспірантів правильного мислення в даній області знань; глибокого розуміння фізичних основ теорії тепло-і масообміну, методології цієї науки; вміння аналізувати вплив основних параметрів зазначених процесів на основні характеристики теплообміну і масообміну; знання методики виконання розрахунків різних процесів конвективних теплообміну і масообміну, кондуктивного теплообміну.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні:

знати :

- механізми і закони перенесення теплоти і маси;
- методи аналізу процесів теплообміну;
- поняття про складний теплообмін;
- елементи теорії подібності та її застосування при вивченні процесів переносу;
- фізичне і математичне моделювання процесів тепло- і масообміну.

вміти :

- проводити аналіз процесів тепло і масопереносу в різних агрегатах;
- вміти розраховувати основні параметри процесів масо- і теплопереносу;
- використовувати методи математичного моделювання для опису процесів масо- і теплопереносу.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основні поняття і рівняння в теорії переносу маси і тепла

Тема 1. Основні поняття теорії тепло- і масопереносу

Поля температур і концентрацій. Види процесів тепло- і масообміну. Молекулярні теплопровідність і дифузія Потрійна аналогія. Конвективний тепло- і масообмін. Вимушена і природна конвекція. Задачі розрахунку конвективних тепло- і масовіддачі.

Тема 2. Диференціальні рівняння переносу маси, енергії, імпульсу

Рівняння масообміну. Рівняння теплопровідності. Рівняння руху. В'язкість рідини. Закон Ньютона для в'язкості.

Тема 3. Тепло- і масовіддача при вимушеному русі

Тепло- і масовіддача при вимушеному ламінарному русі рідини вздовж твердої поверхні. Розрахунок інтегральним методом. Аналіз результатів розрахунку. Вплив різних параметрів на коефіцієнти тепловіддачі і масовіддачі. Тепло- і масовіддача при вимушеному турбулентному русі рідини вздовж твердої поверхні. Розрахунок на основі гідродинамічної теорії тепло- і масообміну. Аналіз результатів у відповідності з ламінарним режимом. Тепловіддача при вимушеній стабільній ламінарній течії у трубі. Аналіз результатів. Тепловіддача при вимушеній стабільній турбулентній течії у трубі. Аналіз результатів.

Тема 4. Застосування теорії подібності для дослідження процесів конвективних тепло- і масовіддачі

Приведення постановки задачі до безрозмірного вигляду. Основні критерії подібності для процесів, що розглядаються. Необхідні і достатні умови подібності. Загальний вигляд розв'язків в критеріальній формі.

Змістовий модуль 2. Теорія теплообміну

Тема 5. Теплопровідність при стаціонарному режимі.

Загальна характеристика і основні задачі теорії теплопровідності. Виведення рівняння теплопровідності в різних формах. Канонічний вигляд цього рівняння. Крайові умови. Види граничних умов.

Тема 6. Теплопровідність при стаціонарному режимі.

Стаціонарне температурне поле в необмеженій пластині без внутрішніх джерел тепла при граничних умовах першого і третього роду. Теплопередача через плоску стінку. Внутрішній, зовнішній і сумарний термічні опори. Коефіцієнт теплопередачі. Стаціонарне температурне поле в циліндричній стінці без внутрішніх джерел тепла при граничних умовах першого і другого

роду. Теплопередача через циліндричну стінку. Внутрішній, зовнішній і сумарний лінійний термічні опори. Лінійний коефіцієнт теплопередачі. Критичний діаметр теплоізоляції.

Тема 7. Теплопровідність при нестационарному режимі.

Методи вирішення задач нестационарної теплопровідності. Нестационарне температурне поле без внутрішніх джерел тепла в плоскій стінці. Граничні умови третього роду. Фізичний зміст і роль критерію Біо. Нагрівання (охолодження) термічно тонких тіл. Граничні умови першого роду – граничний випадок термічної масивності. Граничні умови другого роду при постійній щільності теплового потоку на поверхні; регулярний тепловий режим за цих умов. Регулярний тепловий режим за граничних умов третього і першого роду. Наближений (числовий) розв'язок задачі нестационарної теплопровідності з граничними умовами третього роду під час радіаційного теплообміну з навколишнім середовищем. Приведення постановки задачі до безрозмірного вигляду. Основні критерії подібності для розглянутих процесів. Необхідні і достатні умови подібності. Загальний вигляд розв'язків у критеріальній формі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1.						
Основні поняття і рівняння в теорії переносу маси і тепла						
Тема 1. Основні поняття теорії тепло- і масопереносу	14	3	2			9
Тема 2. Диференціальні рівняння переносу маси, енергії, імпульсу	12	2	1			9
Тема 3. Тепло- і масовіддача при вимушеному русі	13	3	1			9
Тема 4. Застосування теорії подібності для дослідження процесів конвективних тепло- і масовіддачі	12	2	1			9
Разом за змістовим модулем 1	51	10	5			36
Змістовий модуль 2.						
Теорія теплообміну						
Тема 5. Теплопровідність при стаціонарному режимі.	14	4	2			8
Тема 6. Теплопровідність при стаціонарному режимі.	14	4	2			8
Тема 7. Теплопровідність при нестационарному режимі.	11	2	1			8
Разом за змістовим модулем 1	39	10	5			24
Усього годин	90	20	10			60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Основні поняття і рівняння в теорії переносу маси і тепла		
1	Розрахунок коефіцієнта молекулярної дифузії. Коефіцієнт молекулярної дифузії газу в газі. Коефіцієнт молекулярної дифузії газів або краплинних рідин в рідинах.	2
2	Коефіцієнт масовіддачі та основні фактори, які впливають на нього. Масовіддача під час природної конвекції між вільною плоскою поверхнею води і повітрям.	1
3	Масовіддача під час вимушеної конвекції. Масовіддача між вільною плоскою поверхнею води і повітрям.	1
4	Складний теплообмін як сукупна одночасна дія теплопровідності, конвекції і випромінювання. Розрахунок товщини шару теплоізоляції для багатoshарової плоскої стінки.	1
Змістовий модуль 2. Теорія теплообміну		
5	Коефіцієнт теплопровідності. Розрахунок коефіцієнта теплопровідності газів, рідин та твердих тіл.	2
6	Тепловіддача під час вільної (природної) конвекції. Вільна конвекція в необмеженому та замкнутому обмеженому просторах. Тепловіддача під час течії рідини (газу).	2
7	Теплообмін випромінюванням системи тіл з плоскопаралельними поверхнями в прозорому середовищі. Променевий теплообмін між тілами в замкнутому просторі. Променевий теплообмін між двома поверхнями, які довільно розташовані в просторі	1
	Разом	10

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Основні поняття і рівняння в теорії переносу маси і тепла		
1	Перший закон молекулярної дифузії Фіка. Коефіцієнт молекулярної дифузії. Коефіцієнт молекулярної дифузії газу в газі. Стаціонарна одномірна молекулярна дифузія. Коефіцієнт молекулярної дифузії газів або краплинних рідин в рідинах.	9
2	Основний закон конвективної масовіддачі. Коефіцієнт масовіддачі та основні фактори, які впливають на нього. Поняття про дифузійний приграничний шар. Диференційне рівняння конвективного масообміну в рухомому середовищі. Подібність процесів перенесення маси. Аналогія між перенесенням маси і теплоти.	9
3	Масовіддача під час природної конвекції між вільною плоскою поверхнею води і повітрям. Масовіддача під час вимушеної конвекції. Масовіддача між вільною плоскою поверхнею води і повітрям. Масовіддача з поверхні краплин води до повітря.	9
4	Складний теплообмін як сукупна одночасна дія теплопровідності, конвекції і випромінювання. Теплопередача за сталих температур теплоносіїв. Способи інтенсифікації теплопередачі. Теплова ізоляція. Розрахунок товщини шару теплоізоляції для багатошарової плоскої стійки та технологічного обладнання.	9
Змістовий модуль 2. Теорія теплообміну		
5	Основні поняття і рівняння в теорії переносу тепла і маси. Основний закон теплопровідності Фур'є. Диференційне рівняння теплопровідності. Умови однозначності. Перенесення теплоти теплопровідністю за стаціонарного режиму. Однорідна та багатошарова плоска стінка. Однорідна та багатошарова циліндрична стінка.	8

6	Основний закон конвективного теплообміну. Коефіцієнт тепловіддачі та основні фактори, які впливають на нього. Поняття про гідродинамічний і тепловий приграничні шари. Тепловіддача під час вільної (природної) конвекції. Вільна конвекція в необмеженому та замкнутому обмеженому просторах. Природна конвекція між вільною плоскою поверхнею води і повітрям.	8
7	Основні закони променевого теплообміну. Закони Планка, Віна, Стефана-Больцмана, Кірхгофа та Ламберта. Теплообмін випромінюванням системи тіл з плоскопаралельними поверхнями в прозорому середовищі. Променевий теплообмін між тілами в замкнутому просторі. Коефіцієнт опромінення тіла. Використання екранів для захисту від випромінювання. Теплове випромінювання газів.	8
	Разом	60

9. Індивідуальні завдання

10. Методи навчання

Лекції, презентації, семінарські заняття, захист рефератів, індивідуальна робота

11. Методи контролю

Поточний контроль, контрольне тестування, реферат

12. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточне тестування та самостійна робота				Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		50	100
Поточний контроль	Реферат	Поточний контроль	Реферат		
10	15	10	15		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Рисунок, схеми.

14. Рекомендована література

1. Кривандин В.А., Арутюнов В.А., Белоусов В.В. и др. Теплотехника металлургического производства. В 2^х томах. Т.1 Теоретические основы: Учебное пособие для вузов – М.: МИСиС, 2002.– 343с.
2. Арутюнов В.А., Левицкий И.А., Шибалов С.Н. Теплотехника и теплоэнергетика металлургических процессов. Раздел. Механика газов. Лабораторный практикум. – М.: МИСиС, 1994. – 99с.
3. Телегин А.С., Швыдкий В.С., Ярошенко Ю.Г. Тепломассоперенос: Учебное пособие для вузов. – М.: Металлургия, 1995. – 400с.
4. Телегин А.С., Швыдкий В.С., Ярошенко В.Г. Тепломассоперенос. М.: Металлургия, 1995. 400 с.
5. Гуцин С.Н., Телегин А.С., Лобанов В.И., Корюков В.Н. Теплотехника и теплоэнергетика металлургического производства. М.: Металлургия. 1993. - 366 с.
6. Цветков Ф.Ф., Григорьев Б.А. Тепломассообмен: Учебное пособие для вузов. 2-е изд., испр. И доп. – М.: Издательство МЭИ, 2005. – 550 с
7. Кутателадзе С.С. Теплопередача и гидродинамическое сопротивление. Справочное пособие. М.: Энергоатомиздат, 1990 - 366 с.